

URZĄD MIEJSKI
w BISZTYNKU

Urząd Miejski w Bisztynku

Urząd Miejski w Bisztynku

Urząd Miejski w Bisztynku

WPLYNEŁO
BIURO RADY
dnia 29.03.2013
Za: podpis: *Bart*

Sprawozdanie z działalności
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Bisztynku
za rok 2012

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Zadania w zakresie pomocy społecznej, rodzaje świadczeń oraz zasady i tryb ich udzielania określa ustawa o pomocy społecznej. Kompleksowo normuje ona kwestie związane z udzielaniem wsparcia osobom i rodzinom, które we własnym zakresie nie są w stanie pokonać życiowych problemów. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej mają osoby i rodziny, które spełniają określone kryterium dochodowe: od 1 października 2012r. - 542 zł (do 30 września 2012r. - 477 zł) dla osoby samotnie gospodarującej i od 1 października 2012r. - 456 zł (do 30 września 2012r. - 351 zł) na osobę w rodzinie przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednej z wymienionych poniżej okoliczności:

- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu i narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacja kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Świadczenia z pomocy społecznej przyznawane są w formie decyzji administracyjnych zgodnie z kodeksem postępowania administracyjnego. Przyznanie świadczenia z pomocy społecznej musi być poprzedzone przeprowadzeniem wywiadu środowiskowego w miejscu zamieszkania lub w miejscu stałego, czasowego pobytu. Pracownik socjalny w trakcie wywiadu z rodziną dokonuje oceny sytuacji życiowej, występujących problemów i zakresu potrzeb. Osoby i rodziny korzystające z pomocy

społecznej zobowiązane są do współdziałania z pracownikiem socjalnym w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej. Brak współdziałania z pracownikiem socjalnym, nieuzasadniona odmowa podjęcia pracy przez osobę bezrobotną, marnotrawstwo zasobów własnych lub przyznanych świadczeń, mogą być podstawą do odmowy przyznania, ograniczenia lub wstrzymania świadczeń pomocy społecznej. W codziennej pracy jest to zapis raczej teoretyczny ponieważ w rodzinie, gdzie znajdują się dzieci pomoc jest przyznawana bez względu na w/w przesłanki w trosce o ich dobro, zwłaszcza pomoc w formie dożywiania.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bisztyнку realizuje zadania własne gminy z zakresu pomocy społecznej oraz zadania własne gminy w zakresie dodatków mieszkaniowych. Realizuje również zadania zlecone gminie z zakresu administracji rządowej dotyczącej świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego oraz postępowania wobec dłużników alimentacyjnych. W roku 2012 realizowaliśmy również zadanie zlecone gminie w związku z wystąpieniem klęski żywiołowej – gradobicia, które miało miejsce 4.07.2012r.

Według stanu na 31 grudnia 2012 roku na terenie gminy Bisztynek zamieszkiwało 6.889 osób (2011r. - 6.964). W roku 2012 system pomocy społecznej realizując zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej objął wsparciem 951 rodzin (w roku 2011 - 415), w których żyło 2.571 osób (2011 - 1.269) co stanowiło 37,32% ogółu mieszkańców (2011 - 18,22 %)

I. ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ REALIZOWANE W RAMACH ZADAŃ WŁASNYCH

1. Realizacja rządowego programu "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" – 250.000 zł

Program zakłada dofinansowanie działań gminy w zakresie dożywiania na poziomie 60%, stwierdzonych potrzeb. Corocznie składamy prośbę o zmniejszenie udziału własnego gminy z 40% do 20%, uzasadniając wniosek trudną sytuacją finansową gminy oraz dużą liczbą osób wymagających wsparcia w tej formie.

Ogółem koszt dożywiania w roku 2012 wyniósł 250.000 zł, z tego 50.000 zł wydatkowano ze środków własnych budżetu gminy, kwotę 200.000 zł otrzymaliśmy z budżetu państwa.

Na przestrzeni całego roku programem dożywiania objęliśmy 760 osób - 340 osób skorzystało z posiłków, w tym w stołówkach szkolnych 253 uczniów (szkoły podstawowe, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalne), w przedszkolu i klasach „0” - 80 dzieci oraz 7 osób dorosłych. Pozostałe osoby otrzymały zasiłki na zakup żywności w wysokości 75 zł/na 1

osobę w rodzinie – wypłacono 544 (w roku 2011-311) takich zasiłków dla 187 rodzin. Przez cały rok szkolny do Szkoły Podstawowej w Sątopach były dowożone posiłki przygotowywane w kuchni Przedszkola Samorządowego w Bisztynku. Koszt dowozu posiłków w roku 2012 to kwota 10.214 zł. Na wniosek dyrektora szkoły, dożywianiem (bez wymagania ustalenia sytuacji rodziny w drodze rodzinnego wywiadu środowiskowego i wydania decyzji administracyjnej) objęto 55 uczniów. Dorośli korzystają ze stołówek w przedszkolu w Bisztynku oraz w szkole w Grzędzie.

2. Usługi opiekuńcze

Usługi opiekuńcze są zadaniem o charakterze obligatoryjnym. Dają możliwość udzielania pomocy osobom obłożnie chorym wymagającym pomocy osób drugich w wykonywaniu podstawowych czynności życiowych. W roku 2012 usługi opiekuńcze świadczone u 16 (2011r. - 14) podopiecznych były realizowane za pośrednictwem 2 opiekunek zatrudnionych w Ośrodku, 4 osób zatrudnionych w ramach prac społecznie użytecznych (40 godz. miesięcznie), 3 osób zatrudnionych na umowę zlecenie. Kilka osób kwalifikuje się do umieszczenia w domu pomocy społecznej, jednak ze względu na chęć sprawowania opieki przez bliskich oraz niechęć samych podopiecznych do opuszczenia domu a także duże koszty jakie ponosi gmina za osoby umieszczane w domu pomocy, dopóki jest możliwość zabezpieczamy usługi opiekuńcze w środowisku. Pełny koszt pracy opiekunki za jedną godzinę w roku 2012 wynosił 14,35 zł

Podopieczni ponosili odpłatność wyliczoną w oparciu o dochód rodziny według zasad określonych w uchwale Rady Miejskiej i stanowiło to kwotę w granicach od 4 do 8 zł za jedną godzinę, osoby w trudnej sytuacji materialnej otrzymywały usługi opiekuńcze bezpłatnie. Z tytułu świadczonych usług do budżetu gminy wpłynęło 13.310 zł przy ogólnym koszcie usług 67.856 zł. W roku 2012 wszystkie osoby, które zgłosiły w Ośrodku potrzebę usług opiekuńczych je otrzymały.

3. Zasiłki celowe - 64.802 zł

Zasiłki celowe otrzymało 120 rodzin (w tym 52 rodziny z dochodem przekraczającym kryterium dochodowe –zasiłki celowe specjalne) na pokrycie części lub całości kosztów zakupu leków i leczenia, opał, odzieży, kosztów dojazdu do pracy, na żywność i inne cele bytowe zgłaszane w trakcie wywiadu środowiskowego. Wypłacono także zasiłki na pokrycie kosztów uczestnictwa dla osób biorących udział w projekcie systemowym (dojazd, opieka nad dziećmi).

4. Zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową – 2.902.307 zł

W związku z gradobiciem jakie miało miejsce 4.07.2012r. poszkodowanych zostało 627 rodzin, którym wypłacono 860 zasiłków na pokrycie strat stwierdzonych w protokołach szacowania strat i przeprowadzonych wywiadach środowiskowych.

5. Sprawienie pogrzebu

W roku 2012 nie pokrywaliśmy kosztów pogrzebu.

6. Zasiłki okresowe - 130.000 zł (w roku 2011 – 100.000zł)

Przyznawanie zasiłków okresowych należy do zadań własnych gminy finansowanych w całości z budżetu państwa, rada gminy ma możliwość zwiększenia kwoty na zasiłki okresowe ze środków własnych. Średnia wysokość zasiłku wynosiła ok. 300 zł (w rodzinach wielodzietnych 700-900 zł) i przyznawana była przez kilka miesięcy w roku. W roku 2012 przyznano 417 świadczeń dla 147 rodzin, w tym z powodu: bezrobocia - 329 świadczeń, długotrwałej choroby - 49, niepełnosprawności – 16, pozostałe z innych powodów np. wielodzietności.

7. Odpłatność gminy za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej –142.171 zł (w roku 2011 - 68.818 zł)

W roku 2012 w domach pomocy społecznej przebywało siedmiu mieszkańców gminy Bisztynek, za które gmina, ponosiła częściową odpłatność, średnio ok.1.800 zł miesięcznie za 1 osobę. Pełny koszt pobytu w domu pomocy społecznej waha się, w zależności od rodzaju domu, od 2.191 zł (dps w Szczurkowie dla osób w podeszłym wieku) do 2.956 zł miesięcznie (dps w Szczytnie dla osób niepełnosprawnych intelektualnie)

8. Zasiłek stały – 272.936 zł (w roku 2011 - 218.913 zł)

W roku 2012 zasiłek stały finansowany był w 100% z budżetu państwa. Zasiłek stały przysługuje osobie całkowicie niezdolnej do pracy lub osobie która ukończyła 60 lat (kobieta) i 65 lat (mężczyzna) jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego i nie nabyła ona uprawnień do świadczeń z ZUS lub KRUS. Zasiłek przyznaje się w zależności od dochodu rodziny i nie może przekraczać kwoty **529 zł** (do 30 września 2012r. - 444 zł)

W roku 2012 – zasiłek stałym pobierało 79 osób (2011 – 66), z tego 51 to osoby samotne, 28 przebywa w rodzinach.

9. Ustalanie prawa do świadczeń zdrowotnych.

Na podstawie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych osoby nieubezpieczone, które spełniają kryterium dochodowe i które znajdują się w sytuacji wymagającej leczenia można objąć ubezpieczeniem na okres do 90 dni. Decyzję w tej sprawie, z upoważnienia burmistrza, wydaje kierownik ośrodka i przekazuje do NFZ. W roku 2012 wydano 7 takich decyzji.

II. REALIZACJA ZADAŃ WYNIKAJĄCYCH Z USTAWY O ŚWIADCZENIACH RODZINNYCH

Prawo do tych świadczeń jest uzależnione od dochodu członków rodziny uzyskanego w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy. Kryterium dochodowe od 1 listopada 2012r. wynosi **539 zł** na osobę (do października 2012r. - 504 zł), a w przypadku rodziny wychowującej dziecko niepełnosprawne **623 zł** (do października 2012r. - 583 zł) i obowiązuje przy przyznawaniu zasiłku rodzinnego.

W **2012r.** świadczeniami rodzinnymi objęto **611** (2011 – 632) rodzin. Wypłacono zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków - na kwotę **1.240.802 zł**

1. Zasiłki rodzinne

Wypłacane były na **723** (2011- 812) dzieci – kwoty zasiłków rodzinnych uzależnione są od wieku dziecka i od 1 listopada 2012r. wynoszą -77 zł (do 5 rż), 106 zł (5-18 rż) , 115 zł (pow.18 rż) (do października 2012r - 68 zł, 91zł lub 98 zł)

2. Dodatki do zasiłków rodzinnych

w tym z tytułu:

- 1) urodzenia dziecka** 33 (2011 – 33) świadczeń po 1.000 zł
- 2) opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego** 218 świadczeń dla 18 (2011- 19) osób po 400 zł
- 3) samotnego wychowywania dziecka** 347 świadczeń dla 29 (2011 – 30) osób (15 – drugi rodzic nie żyje, 14 ojciec dziecka nieznany). Świadczenie wynosi 170 zł lub jeżeli dziecko jest niepełnosprawne 250 zł.
- 4) kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego** 118 (2011 – 116) świadczeń po 60 zł dla 10 osób i 506 (2011-620) świadczeń po 80zł dla 42 osób (2011-52)
- 5) rozpoczęcia roku szkolnego** dla 544 (2011-619) dzieci jednorazowo po 100 zł

6) podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania, w tym;

- **na dojazdy** do szkoły 1.105 (2011-1.379) świadczeń dla 111 (2011 -138) dzieci po 50 zł
- **na pokrycie kosztów zamieszkania** w miejscowości, w której znajduje się szkoła 272 (2011 – 301) świadczeń dla 27 dzieci po 90 zł (w roku 2011 – 30)

7) dodatek z tytułu wielodzietności 1.412 (2011 - 1.533) świadczeń dla 118 (w 2011 – 128) dzieci po 80 zł

8) jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka - 61 (2011 – 51) świadczeń po 1.000 zł. Od 1 stycznia 2012r. warunkiem otrzymania w/w świadczenia jest dostarczenie zaświadczenia lekarza lub położnej o pozostawaniu pod opieką medyczną przez kobietę, nie później niż od 10 tygodnia ciąży i przynajmniej jednej wizycie w każdym trymestrze ciąży.

Zmniejszenie liczby osób uprawnionych do świadczeń rodzinnych stosunku do roku 2011 wynika przede wszystkim ze zmniejszającej się liczby dzieci i niskiego kryterium dochodowego uprawniającego do zasiłku. Nieznaczny wzrost kryterium od 1 listopada 2012r. nie wpłynął na wzrost świadczeniobiorców. W latach ubiegłych wiele rodzin nie wykazywało żadnych dochodów pracując w szarej strefie. Obecnie takich sytuacji jest znacznie mniej.

3. Zasiłki pielęgnacyjne – 424.728 (2011-430.389 zł)

Wyplacono 2.776 (2011 – 2.813) świadczeń dla 231 (2011 -235) osób po 153 zł

4. Świadczenia pielęgnacyjne - 582.089 zł (2011 – 583.089 zł)

Wyplacono 1.127 świadczeń po 520 zł dla 94 (2011 – 95) osób opiekujących się niepełnosprawnym dzieckiem (28) lub niepełnosprawnym dorosłym członkiem rodziny (66), wymagającym wsparcia w codziennej egzystencji.

Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny (krewni w linii prostej oraz rodzeństwo) a także opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli nie podejmuje lub rezygnuje z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności

stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Do świadczenia z tyt.opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem w roku 2012 przysługiwał dodatek w wysokości 100 zł miesięcznie.

5. Składki emerytalno-rentowe – 98.746 zł (2011 – 88.520 zł)

Wyplacono 702 (2011 – 673) świadczenia dla 59 (2011 – 57) osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne ze świadczeń rodzinnych.

6. Fundusz alimentacyjny – 583.751 zł (2011 – 566.829 zł)

Na podstawie ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, w roku 2012 wyplacono 1.709 świadczeń dla 142 uprawnionych (2011 -142) w 88 rodzinach.

Osobą uprawnioną do świadczeń z funduszu alimentacyjnego jest osoba uprawniona do alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego, jeżeli egzekucja okazała się bezskuteczna. Bezskuteczność egzekucji definiowana jest jako egzekucja w wyniku której w okresie ostatnich dwóch miesięcy nie wyegzekwowano pełnej należności z tytułu zaległych i bieżących zobowiązań alimentacyjnych. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie wyższej niż **500 zł**.

Kryterium dochodowe uprawniające do korzystania ze świadczeń z funduszu alimentacyjnego to kwota **725 zł** na osobę w rodzinie. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej do ukończenia przez nią 18 roku życia albo w przypadku gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia przez nią 25 roku życia, albo w przypadku posiadania orzeczenia o niepełnosprawności – bezterminowo.

Prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego ustala się na wniosek osoby uprawnionej lub jej przedstawiciela ustawowego począwszy od miesiąca, w którym w płynął wniosek do organu właściwego wierzyciela do końca okresu świadczeniowego. Okres świadczeniowy oznacza to okres od dnia 1 października do 30 września następnego roku kalendarzowego.

7. Postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych

Obowiązkiem organu właściwego wierzyciela w przypadku przyznania świadczeń z funduszu alimentacyjnego jest skierowanie wniosku do organu właściwego dłużnika o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego. Sytuacja ta ma miejsce także wówczas gdy osoba uprawniona nie mająca prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego złoży wniosek o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego. Po otrzymaniu takiego wniosku organ właściwy dłużnika przeprowadza wywiad alimentacyjny (w roku 2012 przeprowadzono 47 wywiadów), w celu ustalenia sytuacji rodzinnej, dochodowej i zawodowej dłużnika alimentacyjnego, a także jego stanu zdrowia oraz przyczyn niełożenia na utrzymanie osoby uprawnionej, oraz odbiera od niego oświadczenie majątkowe. W przypadku gdy dłużnik alimentacyjny nie może wywiązać się ze swych zobowiązań z powodu braku zatrudnienia, organ właściwy dłużnika:

- 1) zobowiązuje dłużnika do zarejestrowania się jako bezrobotny albo jako poszukujący pracy w przypadku braku możliwości zarejestrowania się jako bezrobotny (w roku 2012 – 5 osób),
- 2) informuje właściwy powiatowy urząd pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużnika alimentacyjnego (w roku 2012 – 25 osób),

W przypadku uniemożliwienia przez dłużnika alimentacyjnego przeprowadzenia wywiadu alimentacyjnego, odmowy złożenia oświadczenia majątkowego oraz odmowy podjęcia prac lub odmowy zarejestrowania się jako bezrobotny lub jako poszukujący pracy organ właściwy dłużnika:

- 1) składa wniosek o ściganie za przestępstwo uporczywego uchylania się od wykonania ciążącego na nim z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez niełożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i przez to narażania ją na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. W roku 2012 złożono 16 (2011 – 37) wniosków, w 16 (2011 - 32) przypadkach prokuratura odmówiła wszczęcia postępowania wobec braku znamion przestępstwa,
- 2) kieruje wniosek do starosty o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego. W roku 2012 złożono 12 (2011-29) wniosków, zatrzymano prawo jazdy dla 1 (2011 -3) osoby.

Postępowania prowadzone są wobec 68 dłużników alimentacyjnych.

W 2012 r. na poczet wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego dłużnicy alimentacyjni zwrócili łącznie 68.250,52 zł (2011 – 67.150,22) z czego 42.103,57 zł przekazano na dochody budżetu państwa, 13.650,14 zł przekazano na dochody własne gminy wierzyciela, 12.496,81 zł na dochody własne gminy dłużnika.

Dochody własne gminy z tytułu świadczeń z funduszu alimentacyjnego zwróconych przez dłużników alimentacyjnych wyniosły 27.359 zł (2011 -19.981) z tego 19.104 zł to dochody przekazane przez gminę na dochody własne a 8.255 zł przekazane przez inne gminy.

W 2012r. wpływały również zwroty dłużników z tytułu wypłaconej zaliczki alimentacyjnej w łącznej kwocie 5.075,98 zł (2011 – 1.898,38) z tej kwoty 2.537,98 zł przekazano na dochód własny gminy a 2.538 zł na dochód budżetu państwa

Na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów organ właściwy dłużnika (tj. wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwego ze względu na miejsce zamieszkania dłużnika alimentacyjnego) może umorzyć należności dłużnika z tytułu wypłaconych świadczeń w łącznej wysokości:

- 30 %, jeżeli egzekucja wobec dłużnika alimentacyjnego jest skuteczna przez okres 3 lat w wysokości miesięcznej nie niższej niż wysokość zasądzonych alimentów;
- 50 %, jeżeli egzekucja wobec dłużnika alimentacyjnego jest skuteczna przez okres 5 lat w wysokości miesięcznej nie niższej niż wysokość zasądzonych alimentów;
- 100 %, jeżeli egzekucja wobec dłużnika alimentacyjnego jest skuteczna przez okres 7 lat w wysokości miesięcznej nie niższej niż wysokość zasądzonych alimentów.

W roku 2012 nie umarzono należności z tytułu wypłaconych świadczeń alimentacyjnych.

Na obsługę zadań z zakresu świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego, w roku 2012, otrzymaliśmy z budżetu państwa 92.490 zł (3% otrzymanych środków na wydatki)

III. REALIZACJA INNYCH ZADAŃ PROWADZONYCH PRZEZ OŚRODEK

1. Przyznawanie i wypłacanie dodatków mieszkaniowych – 232.177,76 zł (rok 2011 - 247.073,04 zł)

Wypłacanie dodatków mieszkaniowych jest zadaniem własnym gminy i w całości jest pokrywane z budżetu gminy. Dodatek przysługuje osobom jeżeli średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego w okresie trzech miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o przyznanie dodatku mieszkaniowego nie przekracza 175% (1.398,56 zł)

kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym i 125% (998,97zł) kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie wieloosobowym obowiązującym w dniu złożenia wniosku. Normatywna powierzchnia użytkowa lokalu mieszkalnego lub budynku mieszkalnego, w którym znajduje się tylko jeden lokal mieszkalny (dom jednorodzinny) w przeliczeniu na liczbę członków gospodarstwa domowego nie może przekroczyć 35 m² - dla 1 osoby, 40 m² - dla 2 osób, 45 m² - dla 3 osób, 55 m² - dla 4 osób, 65 m² - dla 5 osób, 70 m² - dla 6 osób, a w razie zamieszkiwania w lokalu mieszkalnym większej liczby osób dla każdej kolejnej osoby zwiększa się normatywną powierzchnię tego lokalu o 5 m². Dodatek mieszkaniowy przysługuje, gdy powierzchnia użytkowa lokalu mieszkalnego nie przekracza powierzchni normatywnej o więcej niż 30% lub o 50% pod warunkiem, że udział powierzchni pokoi i kuchni w powierzchni użytkowej tego lokalu nie przekracza 60% . Normatywna powierzchnię powiększa się o 15m² jeżeli w lokalu mieszkalnym zamieszkuje osoba niepełnosprawna poruszająca się na wózku lub osoba niepełnosprawna, której niepełnosprawność wymaga zamieszkania w oddzielnym pokoju zgodnie z orzeczeniem zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności. Do wniosku o przyznanie dodatku mieszkaniowego dołącza się zaświadczenie lub oświadczenie o dochodach z trzech miesięcy brutto po odliczeniu kosztów uzyskania przychodu i składek ZUS (emerytalne, rentowe, chorobowe) oraz tabelę rozliczeniową za energię elektryczną. Właściciel domu jednorodzinnego jest obowiązany dołączyć do wniosku dokumenty lub oświadczenie o powierzchni użytkowej lokalu, w tym łącznej powierzchni pokoi i kuchni oraz informacji o wyposażeniu technicznym budynku.

W roku 2012 z tej formy pomocy skorzystało 169 rodzin (w roku 2011 - 178), na terenie miasta wypłacono 750 świadczeń (w roku 2011-860) i 694 (w roku 2011 -711) na terenie pozostałych miejscowości. Najniższy przyznany dodatek mieszkaniowy wynosił 33,64 zł, najwyższy 475,26 zł.

2. Opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne – 44.990 zł (2011 -38.987)

Opłacono składki za 50 osób (2011 – 48) - 23.634 zł za osoby które pobierają świadczenia pielęgnacyjne oraz za 65 osób (2011 – 55) - 21.356 zł za osoby które pobierają zasiłki stałe. Składki na ubezpieczenie zdrowotne są finansowane z budżetu państwa.

3. Realizowanie zadań wynikających z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Sprawozdanie z realizacji programu zostało przedłożone Radzie Miejskiej na sesji w dniu 28 lutego 2013r.

4. Obsługa organizacyjno-techniczna Zespołu Interdyscyplinarnego.

W dniu 6.10.2011r. zarządzeniem Nr 77/ 2011 Burmistrza Bisztyńka został powołany Zespół Interdyscyplinarny w Bisztyńku. Zespół liczy 12 członków. W skład Zespołu weszli przedstawiciele szkół, policji, służby zdrowia, pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, kurator zawodowy oraz przedstawiciel stowarzyszenia IMPULS. Podstawowym zadaniem Zespołu jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy dla rodzin, w których przemoc jest stosowana. Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego wykonują zadania w ramach obowiązków służbowych i zawodowych, posiedzenie zespołu będzie się odbywało w zależności od potrzeb nie rzadziej jednak niż raz na kwartał.

W roku 2012 założono 15 niebieskich kart dla osób wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc wobec członków swojej rodziny. Członkowie ZI na posiedzeniach grup roboczych spotykali się zarówno ze sprawcami jak i osobami doświadczającymi przemocy. Omawiali problemy i ustalali plan pracy z rodziną w celu wyeliminowania niewłaściwych zachowań. Wzmoczony nadzór nad rodziną, wizytacje środowiska, zarówno przez policję, jak też pracowników socjalnych i innych członków ZI, spowodowały że postanowiono 10 niebieskich kart zakończyć w związku z ustaniem stosowania przemocy i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie. W roku 2012 przy ośrodku pomocy społecznej utworzono grupę wsparcia dla kobiet doświadczających przemocy domowej „Odzyskaj siebie”. Przez 3 miesiące w cotygodniowych zajęciach uczestniczyło 5 kobiet.

5. Projekt systemowy.

Kolejny rok Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bisztyńku realizował projekt systemowy „Małymi krokami do celu” współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013.

Celem ogólnym projektu był wzrost integracji społeczno-zawodowej 25 osób zamieszkałych na terenie Gminy Bisztynek zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez zastosowanie instrumentów aktywnej integracji.

Projekt zakładał realizację zajęć w Klubie Integracji Społecznej o charakterze stacjonarnym oraz warsztatach w formie wyjazdowej. W ramach projektu odbył się:

1) Cykl warsztatowy „Kobieta aktywna”- skierowany do 10 kobiet:

- warsztaty z doradcą zawodowym - poznanie różnych technik znajdowania ofert pracy, wykształcenie umiejętności przygotowania dokumentów koniecznych do ubiegania się o pracę oraz zaprezentowania się podczas rozmowy kwalifikacyjnej ,
- indywidualna lub rodzinna terapia psychologiczna – budowanie motywacji do zmiany swojej sytuacji życiowej, indywidualna diagnoza, pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów,
- samoobrona - kurs umiejętności samoobrony i asertywności, mający na celu wzrost poczucia bezpieczeństwa,
- bezpieczne finanse rodziny – warsztaty, których tematyka dotyczyła będzie -planowania wydatków, sposobów i możliwości oszczędzania, rozsądnego pożyczania, zagrożeń z nadmiernym kredytem obraniem,
- warsztaty – wizaż + sesja fotograficzna - propagowanie modelu kobiety nowoczesnej na zajęciach warsztatowych ze specjalistką od wizerunku zewnętrznego, wizażu, kosmetologii, warsztaty miały na celu dotarcie do wewnętrznych atutów i zasobów, podniesienie motywacji i samooceny,
- kurs taniego gotowania – zdrowe odżywianie,
- klub "mamy i malucha"- trening umiejętności wychowywania, efektywna współpraca z dzieckiem, modyfikowanie niepożądanych lub nieodpowiednich zachowań dziecka ,

Rodziny 6 osób uczestniczących w tym cyklu warsztatowym - zostały objęte wsparciem asystenta rodziny.

2) cykl warsztatowy połączony z szkoleniami zawodowymi – 15 osób:

- doradca zawodowy - planowanie własnego rozwoju zawodowego, rozmowa kwalifikacyjna,
- psycholog - warsztaty grupowe komunikacji interpersonalnej, asertywność, radzenie sobie ze stresem, motywacja do czynnego działania i zmian sytuacji życiowych,

- 5 kobiet - szkolenie opiekunka osób starszych i dzieci oraz kurs na prawo jazdy kat. B,
 - 5 mężczyzn - szkolenie operator wózków jezdniowych z wymiłą butli gazowych oraz kurs na prawo jazdy kat. B.
 - 5 mężczyzn - kurs ogólnobudowlany.
- 3) Dwie kobiety, które ukończyły szkolenie zawodowe – opiekunka – podjęły naukę w szkole policealnej na kierunku opiekun medyczny.

Uczestnicy projektu wzięli również udział w warsztatach w formie wyjazdowej.

- 1) Zajęcia integracyjne z elementami survivalu - nauka współpracy w trudnych sytuacjach, współdziałanie w grupie, przełamanie własnych barier, integracja grupy - prowadzone przez wykwalifikowanego trenera i psychologa.
- 2) Wyjazd studyjny połączony z warsztatami rękodzielniczymi - rozbudzenie potrzeb kulturalnych, zwiększenie motywacji do działań - prowadzone przez wykwalifikowanego instruktora.

Ogólny koszt projektu w roku 2012 wyniósł 152.470,21 zł w tym wkład własny 9.156,68 zł przeznaczony na wypłatę zasiłków celowych na pokrycie kosztów związanych z uczestnictwem w projekcie. Możliwość realizacji działań ponadprogramowych, jest dla nas bardzo ważna. Z przeprowadzonej ewaluacji wynika, że 7 osób podjęło pracę w różnych formach zatrudnienia (w tym 3 na umowę o pracę).

IV. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRACY OŚRODKA

1. Zatrudnienie i utrzymanie Ośrodka.

W roku 2012 było zatrudnionych 14 osób w pełnym wymiarze czasu pracy, w tym – kierownik, pięciu pracowników socjalnych, główna księgowa, pracownik administracyjno-biurowy, dwie opiekunki, podinspektor ds. dodatków mieszkaniowych i postępowania wobec dłużników alimentacyjnych, podinspektor kasa/kadry, podinspektor ds. świadczeń rodzinnych, podinspektor ds. świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego. Pokrywamy również część wynagrodzenia informatyka zatrudnionego w OKiAL, który obsługuje systemy informatyczne Ośrodka.

Na utrzymanie Ośrodka w roku 2012 wydatkowano ogółem 503.281 zł (w roku 2011 474.287 zł) z tego 112.889 zł (w roku 2011 – 129.889zł) pochodziło z dotacji na zadania własne finansowane z budżetu państwa. Płace i pochodne pracowników stanowiła kwota 434.828 zł, pozostałe koszty 68.453 zł to wydatki na usługi transportowe, telekomunikacyjne,

opłaty za wodę, kanalizację, wywóz śmieci, zakupy materiałów, delegacje, szkolenia pracowników, ubezpieczenia mienia itp.

2. Wydane decyzje administracyjne.

a) decyzje w sprawach pomocy społecznej

W ciągu 2012 roku ogółem wydano 1312 (2011 - 769) decyzji administracyjnych, w tym 43 decyzje odmowne. Wniesiono 4 odwołania od decyzji z pomocy społecznej, kolegium odwoławcze 3 decyzje utrzymało w mocy, 1 przekazało do ponownego rozpatrzenia. Odmowa przyznania świadczeń spowodowana była przede wszystkim możliwością zabezpieczenia zgłaszanych potrzeb we własnym zakresie, niespełnieniem kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń z pomocy społecznej oraz brakiem współpracy osoby ubiegającej się o pomoc z pracownikiem socjalnym. Wniesiono również 9 odwołań od decyzji w sprawie przyznania lub odmowy przyznania zasiłku na pokrycie szkód związanych z gradobiciem. Kolegium odwoławcze 3 decyzje utrzymało w mocy, 6 przekazało do ponownego rozpatrzenia. Odwołania dotyczyły przede wszystkim zbyt niskiego (wg wnoszących odwołanie) oszacowania strat powstałych w wyniku gradobicia.

b) decyzje w sprawach świadczeń rodzinnych

Wydano 874 decyzje w tym 836 przyznających świadczenia rodzinne i 38 decyzji odmownych z powodu niespełnienia kryteriów ustawy. Wniesiono 12 odwołań, kolegium odwoławcze 11 utrzymało w mocy, w 1 przypadku przekazało sprawę do ponownego rozpatrzenia.

c) decyzje w sprawach funduszu alimentacyjnego

Wydano ogółem 237 decyzji dotyczących postępowania w sprawach funduszu. W tym 100 decyzji przyznającej świadczenia, 81 decyzji żądających zwrotu wypłaconych świadczeń od dłużników alimentacyjnych i 56 decyzji innych m.in. dotyczących zmiany wysokości świadczenia, nienależnie pobranych świadczeń, uchylających przyznane świadczenia itp. Wpłynęły dwa odwołania dłużników od decyzji żądającej zwrotu wypłaconych świadczeń, które SKO utrzymało w mocy.

d) decyzje w sprawach dodatków mieszkaniowych

Wydano 250 (2011 – 274) decyzje, z tego 7 decyzji odmownych z powodu niespełnienia kryteriów wynikających z ustawy, 1 decyzje wstrzymującą wypłatę dodatku tym rodzinom, które w trakcie otrzymywania dodatku zalegały z ponoszeniem odpłatności za mieszkanie oraz 3 decyzje wygaszające z tyt. zmiany miejsca zamieszkania.

3. Rodziny objęte pomocą Ośrodka.

Ogółem ze świadczeń pomocy społecznej w roku 2012 skorzystało 951 rodzin, w których żyło 2.571 osób. Wyłączając świadczenia z tytułu klęski żywiołowej w systemie pomocy społecznej znalazło się 410 rodzin (2011 - 393 rodziny), w których było 1.250 osób, stanowi to 17,94% ogółu mieszkańców. Analiza przyczyn, dla których osoby i rodziny korzystały ze świadczeń pomocy społecznej pokazuje, że w największej ilości przypadków powodem przyznania pomocy jest bezrobocie – 293 rodziny, długotrwała choroba – 170 rodzin, niepełnosprawność – 119 rodzin, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - 107. W 38 przypadkach dysfunkcją powodującą konieczność przyznania świadczeń pomocy społecznej był alkoholizm w takim przypadku pomoc przyznawana była w formie talonów realizowanych przez sklep lub w formie rzeczowej (opał).

4. Praca socjalna.

1) Stosowanie pracy socjalnej na rzecz klientów Ośrodka

Praca socjalna jest prowadzona wieloaspektowo. Działania obejmują wiele sfer życia osób, którymi zajmują się pracownicy socjalni. Są to trudności i problemy zdrowotne (w tym uzależnienia), wsparcie klientów w prawidłowym funkcjonowaniu wśród instytucji życia społecznego, a także mediacje – których podejmują się pracownicy socjalni w środowiskach szczególnie narażonych na konflikty. Praca socjalna dzięki zastosowaniu wskaźników i kategorii stała się mierzalna - można ją opisać, zmierzyć i określić kierunki ewentualnych zmian.

- Ilość zawartych kontraktów socjalnych w roku 2012 – 25 z powodu m.in. długotrwałego bezrobocia spowodowanego biernością zawodową, długotrwałej choroby, niezaradności, potrzeby ochrony macierzyństwa, alkoholizmu.

- Ilość pism interwencyjnych skierowanych w sprawach mieszkaniowych, zatrudnienia w roku 2011 – 22, w każdym miesiącu pracownicy wykonują po kilkanaście telefonów w sprawach klientów, na bieżąco wyjaśniając i uzgadniając sprawy mieszkaniowe (najczęściej w SM Sątopy ZBGKiM Bisztynek, ANR), energetyczne, bankowe, zatrudnienia (PUP Bartoszyce, UM Bisztynek, firmy o których wiemy, że poszukują pracowników) lub inne wymagające pomocy ze strony Ośrodka.
- Ilość skierowanych wniosków o ustalenie niezdolności do pracy - 80.
- Na komisję lekarską przy PCPR w Bartoszycach kierujemy przede wszystkim osoby z małym stażem pracy, które nie mogą otrzymać świadczeń z ZUS lub KRUS
- Poradnictwo psychologiczne, rodzinne i prawne - 30
- Prowadzone przez psychologa, prawnika (zatrudnionych w PCPR) i pracowników socjalnych, przede wszystkim ze względu na niezaradność, nadużywanie alkoholu, przemoc w rodzinie oraz brak wiedzy specjalistycznej klientów.
- Ilość wniosków skierowanych do sądu rodzinnego o ustanowienie kurateli na rodziną (jaka dysfunkcja społeczna) – 1 z powodu zaniedbań wychowawczych i braku należytej opieki nad dziećmi.
- Kierowanie bezrobotnych bez prawa do zasiłku, korzystających z pomocy społecznej do wykonywania prac społecznie użytecznych rok 2012 - 30 osób
- Pracownicy socjalni przygotowują listy osób chętnych do podjęcia prac społecznie użytecznych, które są przedkładane burmistrzowi z wnioskiem o zatrudnienie. Osoby te wykonywały różne prace na rzecz gminy i swoich miejscowości. Przede wszystkim prace porządkowe na skwerach, ulicach i drogach, a także inne prace w tym usługi opiekuńcze dla podopiecznych MOPS.
- Nabór i organizacja zatrudnienia w Indykpolu w Olsztynie – 18 osób podjęło zatrudnienie, na koniec roku pracowało 14 (zorganizowany dojazd busem) osób, pozostali w ciągu roku zrezygnowali z uwagi jak twierdzili zbyt ciężkiej pracy za niskie wynagrodzenie i wysokie koszty dojazdu.

2) Analiza efektywności udzielonej pomocy

- Liczba osób i rodzin, które życiowo usamodzielnili się w roku 2012 – 15 rodzin, które przynajmniej od roku nie korzystają ze świadczeń pomocy społecznej z powodu podjęcia zatrudnienia i możliwości zabezpieczenia swoich potrzeb we własnym zakresie.
- Trzy osoby niepełnosprawne dojeżdżają na warsztaty terapii zajęciowej, wspieramy rodziny przy likwidacji barier architektonicznych.

5. Pozostałe działania.

W ciągu całego roku Ośrodek realizował dodatkowe zadania informacyjne i wspierające działania pomocy społecznej.

1) Pomoc rzeczowa

Przez cały rok organizowaliśmy zbiórki odzieży, mieszkańcy oddawali niepotrzebne już meble czy sprzęt gospodarstwa domowego, który następnie przekazywaliśmy najbardziej potrzebującym.

Za pośrednictwem Stowarzyszenia Pomocy Dzieciom i Młodzieży Impuls z Bisztynka, kolejny rok realizowaliśmy program „Dostarczanie żywności dla najuboższej ludności UE” W pierwszej kolejności z pomocy Programu korzystają rodziny i osoby bez dochodu (długotrwałe bezrobocie), wielodzietne, gdzie występuje niepełnosprawność i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. W miarę możliwości i posiadanej żywności udzielamy również pomocy osobom, które przejściowo znalazły się w trudnej sytuacji finansowej. W ramach Programu, w roku 2012, z pomocy skorzystało 549 osób. Otrzymano 30.676,56 kg artykułów wg asortymentu:

Lp	Asortyment	Kg
1.	mleko	6.000
2.	ser topiony	250
3.	ser żółty	400
4.	mąka	2.000
5.	makaron świderki	3.250
6.	kasza gryczana	2.250
7.	płatki kukurydziane	1.000
8.	musli	500
9.	zupa pomidorowa	400
10.	ryż	3.000
11.	koncentrat pomidor.	560
12.	kawa zbożowa	100
13.	herbatniki	675
14.	kasza manna	500
15.	kasza jęczmień. z warzywami	400
16.	dania gotowe z kaszą	800
17.	dania gotowe z makaronem	800
18.	klopsy w sosie pomidor.	2.125
19.	mielonka wieprzowa	1.200
20.	cukier	1.000
21.	marchewka z groszkiem	1.600
22.	olej	500
23.	dżem	1.366,56

Środki finansowe na realizację programu (należność za transport i opłata do Banku żywności) pochodzą wyłącznie z budżetu gminy.

Osoby zakwalifikowane do tej formy pomocy otrzymują pisemną informację z podanymi terminami wydawania żywności w ciągu całego roku. Informujemy również o konieczności pomocy przy rozładunku towaru.. Na ponad 200 rodzin systematycznie pomagało nam kilka osób oraz kilkanaście osób niezakwalifikowanych do programu, które otrzymały artykuły za rozładunek. Ośrodek we własnym zakresie zajmuje się dystrybucją żywności, pracownicy socjalni wydają żywność dla swoich podopiecznych, zajmuje im to dużo czasu, zwłaszcza konieczność wypełniania kilku formularzy (dla jednej osoby) bardzo obciąża i dezorganizuje codzienną pracę.

2) Szkolenia pracowników

Wszyscy pracownicy uczestniczyli w szkoleniach wewnętrznych z zakresu stosowania kpa w zakresie udzielania świadczeń z ustawy o pomocy społecznej oraz bezpieczeństwa i higieny pracy. Pracownicy socjalni uczestniczyli w zewnętrznych szkoleniach dotyczących zmian w ustawie o pomocy społecznej, zasad kierowania i umieszczania w domach pomocy społecznej. Dwóch pracowników uczestniczyło w szkoleniu *Animacja lokalnych sieci na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu* – finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Trzech pracowników wzięło udział w warsztatach *Wsparcie merytoryczne utworzonych w 2011 roku zespołów interpersonalnych* (EFS), pracownik socjalny uczestniczył w szkoleniu *Aktywizacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych intelektualnie* (EFS). Jeden pracownik socjalny uzyskał specjalizację II stopnia na kierunku *Pomoc ofiarom przemocy w rodzinie* (EFS). Pozostali pracownicy Ośrodka również uczestniczyli w szkoleniach zewnętrznych podnosząc swoją wiedzę i umiejętności z zakresu prowadzonych zadań (księgowość, dodatki mieszkaniowe, świadczenia rodzinne i fundusz alimentacyjny). Kierownik uczestniczył w naradach dla kadry kierowniczej organizowanych przez Urząd Wojewódzki, Urząd Marszałkowski i PCPR, w szkoleniu *Zarządzanie pracą wolontariusza – jak pozyskać i zatrzymać kandydata na wartościowego pracownika* (EFS) oraz *„Wdrażanie projektów systemowych w roku 2012”* (EFS).

3) Współpraca z innymi instytucjami.

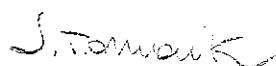
Na bieżąco współpracujemy z Powiatowym Urzędem Pracy w Bartoszycach w zakresie organizacji zatrudnienia i przekazywaniu ofert pracy naszym klientom. Pracownicy

socjalni przeprowadzają rozmowy z pracodawcami w celu zatrudnienia klientów, przedstawiając im możliwości skorzystania ze wsparcia PUP.

W ramach projektu „Rozbudowa infrastruktury szerokopasmowego dostępu do Internetu i sieci PIAP-ów w województwie warmińsko-mazurskim” otrzymaliśmy infomat, który został umieszczony w holu do dyspozycji mieszkańców i który cieszy się ogromnym zainteresowaniem, co potwierdza jego niezbędność w pomieszczeniach Ośrodka.

Ściśle współpracujemy z nauczycielami ze szkół i przedszkola – zwłaszcza w zakresie dożywiania, zakupu podręczników i problemów wychowawczych, z sołtysami za pośrednictwem których, przekazujemy mieszkańcom najważniejsze informacje dotyczące zadań realizowanych przez Ośrodek. Informacje o funkcjonowaniu i zasadach przyznawania świadczeń są umieszczane na tablicy ogłoszeń Ośrodka, przekazywane mieszkańcom w wydawanym przez Urząd Miejski Biuletynie oraz przekazywane radnym i sołtysom. W wielu sytuacjach współpracujemy z miejscowymi policjantami, kuratorami społecznymi i zawodowymi, którzy pomagają nam w sprawach najtrudniejszych bo dotyczących rażących zaniedbań wychowawczych, nadużywania alkoholu przez podopiecznych i innych zdarzeń wymagających natychmiastowej interwencji, dzielnicowi towarzyszą pracownikom socjalnym podczas przeprowadzania wywiadów środowiskowych czy interwencji kryzysowych. Bardzo często też wspierają nas sami mieszkańcy, wskazując środowiska, które należy sprawdzić i udzielić pomocy.

Z zyczliwością przyjmujemy Państwa uwagi dotyczące funkcjonowania Ośrodka. Staramy się na bieżąco reagować na przedstawiane problemy, ponieważ naszym celem jest poszukiwanie takich rozwiązań by skutecznie pomagać ludziom, którzy tej pomocy potrzebują. Często jednak spotykamy się z opinią, że pomoc społeczna zajmuje się rozdawnictwem i nie ma nic wspólnego z motywowaniem klientów do działania na rzecz poprawienia swojej sytuacji i możliwości samostanowienia. Sposobem na zmianę i poprawę myślenia o pomocy społecznej jest codzienna praca każdego z nas, pozytywne myślenie i nastawienie do rzeczywistości, która nie tylko dla naszych klientów jest trudna.

Lidia Tomasik

**Kierownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Bisztyнку**

Bisztynek, 29.03.2013r.